

Social Work & Education

©SW&E. 2022

УДК 364.316

DOI: 10.25128/2520-6230.22.3.3

Тетяна Семигіна,докторка політичних наук,
професорка,Національне агентство
кваліфікацій,

Київ, Україна;

semigina.tv@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5677-1785>**Статус статті:**

Отримано: квітень 30, 2022

1-ше рецензування: травень 11, 2022

Прийнято: червень 30, 2022

Семигіна, Т. (2022). Методологія фотоголос (photovoice) у дослідженнях із соціальної роботи. *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 3. pp. 210-225. DOI: 10.25128/2520-6230.22.3.3

МЕТОДОЛОГІЯ ФОТОГОЛОС (PHOTOVOICE) У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Анотація. Протягом останніх десятиліть відбулось зростання інтересу до використання такого візуального методу дослідження як фотоголос (photovoice). Ця стаття має на меті схарактеризувати фотоголос як методологію дослідження у соціальній роботі.

У межах дослідження проведено аналіз 30 англomовних повнотекстових публікацій, більшість із яких була написана дослідниками із США. Аналіз публікацій відбувався за такими параметрами: (1) загальне призначення фотоголосу як методології досліджень у соціальній роботі та його філософія; (2) етапи та процедури використання фотоголосу, ролі дослідників та інших учасників дослідження; (3) приклади використання фотоголосу у закордонній соціальній роботі; (4) переваги та обмеження фотоголосу, виявлені дослідниками, які застосовували цю методологію у своїх наукових розвідках.

Фотоголосу є партисипативним та рефлексивним методом досліджень у соціальній роботі. До його основних завдань відносять: заохотити учасників дослідження висловлювати власні думки; сформувати критичну свідомість шляхом проведення групової дискусії; досягти зміни політики. Фотоголос спирається на: феміністську теорію; критичну педагогіку; партисипативний підхід до документальної фотографії. Він використовує трансформаційні або емансипаційні рамки аналізу, які зосереджуються на соціальних змінах або діях.

Використання фотоголосу передбачає дотримання низки послідовних етапів, частина з яких може повторюватися: підготовчий етап; ознайомча групова сесія; робота учасників дослідження зі збору фотографій; групове обговорення; підготовка звіту; обговорення результатів; організація виставки робіт; донесення інформації до тих, від кого залежить прийняття рішень.

Фотоголос використовують для вивчення потреб різноманітних уразливих груп населення, насамперед тих, які зазнають дискримінації та чий голос часто ігнорують. Цей рефлексивний метод також може стати у пригоді при вивченні різнопланових аспектів практики соціальної роботи.

Ключові слова: фотоголос; критична парадигма; документальна фотографія; соціальна робота; соціальна зміна; розширення можливостей.

Вступ

Культурологи стверджують, що в суспільному сприйнятті відбувся «візуальний поворот» (visual turn) (Jay, 2002). Для досліджень він означає перехід соціального-гуманітарного знання до вивчення «візуальності» – соціальної візуальності, медійної візуальності тощо (Батаєва, 2017), способів бачення буття.

Соціологи розробили концепції «візуальної соціології» і специфічні методології аналізу візуальної інформації (Бондар & Одинак, 2011). Наприклад, залежно від спрямування, теми та мети дослідження та наявних у дослідника ресурсів, зокрема, часових, аналіз фотографічних зображень може бути: герменевтичним, дискурсивним, семіотичним (семіотико-структурним чи методичним) та секвенційним, і ці різні підходи можуть поєднуватися (Марченко, 2011; Штомпка, 2007). Всі ці різновиди характеризується тим, що аналіз змісту фотографій відбувається без коментарів того, хто їх створював, та на основі інтерпретації (Rose, 2004). Фотографії потрібні як ілюстрації для підтвердження інших результатів, так і як засіб для документування соціальної реальності з точки зору дослідників (Schnettler, 2013).

Психологи використовують фотографії в діагностичних, психокорекційних та психотерапевтичних цілях – як засіб та спосіб комунікації; спосіб фіксації та передачі особистісних смислів; як аналог пам'яті; спосіб структурування та відбиття життя особистості в повсякденності та у ЗМІ (Мухина & Дугарова, 2010). Науковці пропонують застосовувати фотографію у терапії для дослідження проєкцій, працювати з автопортретами, фотографіями, створеними близькими людьми сфотографованого, або з фотообразами, створеними клієнтом, вивчати сімейні альбоми та інші біографічні матеріали (Weiser, 2002). Водночас фотографії використовують і в психологічних дослідженнях (Кошова, 2020).

Не стоять осторонь процесів «візуального повороту» і дослідники в соціальній роботі. При цьому відмінність їхніх підходів від тих, якими послуговуються філософи, соціологи та психологи, полягає в діяльнісному характері досліджень, котрим властивий не так пізнавальний, як трансформаційний характер, орієнтація на антидискримінаційну практику.

Протягом останніх десятиліть відбулось зростання інтересу до використання такого візуального методу дослідження як фотоголос (photovoice), котрий також називають фотографією участі (Соemans et al., 2019). Однак, у вітчизняному науковому дискурсі із соціальної роботи цей метод маловідомий і у дисертаційних дослідженнях із соціальної роботи досі не використовувався (Карагодіна & Семигіна, 2022).

Ця стаття має на меті схарактеризувати фотоголос як методологію дослідження у соціальній роботі. У публікації представлено призначення фотоголосу як діяльнісної стратегії, етапи його проведення, ролі дослідників та учасників дослідження, проаналізовано приклади застосування, обговорено переваги та обмеження методу.

Методологія дослідження

Основний метод дослідження, проведеного в рамках інтерпретативної парадигми, – якісний контент-аналіз публікацій про фотоголос як методологію дослідження у соціальній роботі

Пошук у Google Scholar публікацій за ключовими словами «photovoice and social work research», «photovoice and social work», «фотоголос». Система пошуку запропонувала посилання на більш як 14 тисяч публікацій.

На першому етапі було відібрано 217 статей, до повнотекстових версій яких був доступ. На другому етапі скринінговий перегляд дав змогу виявити ті публікації, які становили інтерес з огляду вивчення методології фотоголосу у контексті діяльнісного типу досліджень, насамперед, дослідження в дії (action research) та досліджень, які мають на меті наснаження учасників дослідження (empowerment research). Статті, які використовують фотоголос у поєднанні з іншими творчими техніками збору даних, були виключені. Зрештою, проведено аналіз 30 англomовних публікацій. Більшість із них була написана дослідниками з США.

Аналіз публікацій відбувався за такими параметрами: (1) загальне призначення фотоголосу як методології досліджень у соціальній роботі та його філософія; (2) етапи та процедури використання фотоголосу, ролі дослідників та інших учасників дослідження; (3) приклади використання фотоголосу у закордонній соціальній роботі; (4) переваги та обмеження фотоголосу, виявлені дослідниками, які застосовували цю методологію у своїх наукових розвідках.

Основна частина

1. Концептуалізація фотоголосу

Появу концепції фотоголосу приписують американським дослідницям Керолайн Ван ([Caroline Wang](#)) та Марсі Берріс ([Marcie Burris](#)), котрі у 1997 році опублікували статтю «Фотоголос: концепція, методологія та використання для спільної оцінки потреб» («Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment»). У цій статті вони представили результати дослідницького проекту, під час якого вони запросили сільських жінок у Китаї відобразити свої повсякденні реалії, а потім намагались вплинути на політику, яка визначала ці реалії. Під час дослідження його учасниць просили зробити власні зображення життя в громаді та складати підписи для їх контекстуалізації, це потім обговорювалось під час фокус-групі, що давало змогу учасницям повністю розкрити значення кожної фотографії.

Дослідниці виокремили три основні завдання фотоголосу: (1) заохотити учасників дослідження висловлювати власні думки (подавати свій голос); (2) сформувані критичну свідомість шляхом проведення групової дискусії; (3) досягти зміни політики (Wang & Burris, 1997).

Наразі саме поняття голосу – попри критику та вагомні аргументи на користь відмови від цього поняття – продовжує залишатися однією з найпотужніших метафор, які ми маємо для роздумів про агентність як сприйняття себе як активними суб'єктами дій та про свободу діяльності, здатність робити власний вибір та приймати рішення, щоб впливати на події та світ навколо (Bell et al., 2020; Evans-Agnew & Rosemberg 2016; Yancey, 1994). Фотоголос пропонує

можливості для соціальних дослідників і практиків соціальної роботи почути думки цих груп і залучити їх до процесу соціальних змін. Це підхід, який не лише зосереджується на потребах конкретної людини, а бере також до уваги структурні чинники, зокрема, ширший контекст, історію та процеси влади, яким стикаються люди.

Згідно із Ван та Берріс (Wang & Burris, 1997), фотоголос спирається на: (1) феміністську теорію; (2) критичну педагогіку Пауло Фрейре; (3) партисипативний, учасницький підхід до документальної фотографії. Більше того, він використовує трансформаційні або емансипаційні рамки аналізу, які зосереджуються на соціальних змінах або діях (Jarldon, 2019; Luthuli and Wood, 2020).

Феміністичні дослідження мали важливий вплив на концептуалізацію фотоголосу. Він просуває стратегію, зосереджену на дослідженні «жінками та за участю жінок, а не на жінках» та протидії дисбалансу між голосами жінок і чоловіків (Weiler, 1988). Фотоголос позиціонується як концепція та метод, які по суті є політичними та орієнтованими на дії (Kuratani & Lai, 2011).

Наступна концептуальна основа фотоголосу – це теорія критичної педагогіки, котра побудована на переконанні, що люди самі є експертами свого життя. Бразильський педагог Пауло Фрейре використовував діалог, щоб підтримати більш егалітарний підхід до навчання грамоті, та для того, щоб сприяти розширенню прав і можливостей (Фрейре, 2003).. Завдяки критичним роздумам люди бачать, як соціально та політично сконструйовані умови їхнього життя, що потенційно може призвести до соціальних змін (Peabody, 2013). Це стало джерелом натхнення для багатьох соціальних працівників, які працюють з уразливими групами населення. Теорія Фрейре включена в принципи фотоголосу шляхом: розвитку критичної свідомості під час фотографічного процесу, мотивації людей фотографувати їхні проблеми, обміну з іншими значеннями цих фотографій і, врешті, визначення потреб спільноти. Крім того, адвокація та представництво інтересів сприяють заохоченню учасників до розробки стратегій для зміни політики.

До третьої основи фотоголосу Ван і Берріс (Wang & Burris, 1997) віднесли документальну фотографію, тобто зображення значущих історичних, а також повсякденних подій за допомогою мови картинок. Власне, використання документальної фотографії – не новий підхід у соціальних дослідженнях, він використовувався ще на початку ХХ століття для привернення уваги до соціальних проблем. Модифікація цього підходу у межах фотоголосу полягала в тому, що він набув партисипативного характеру і учасники дослідження стали співвиробниками знання, у той час як дослідники заохочували представників вразливих груп населення ділитися своїм суб'єктивним досвідом (Hergenrather et al., 2009; Sutton-Brown, 2014).

У соціальній роботі фотоголос використовують переважно в інтервенційних дослідженнях, насамперед, у дослідженні в дії, для роботи із локальними громадами та певними спільнотами – професійними, віковими тощо. Його застосовують у межах критичної парадигми досліджень, орієнтованих на трансформацію соціального середовища (Семигіна, 2021). Він фокусується на рефлексивності та антидискримінаційній практиці, тобто на тих базових уміннях,

які повинні розвинути у себе соціальні працівники (Jardon, 2019) та на баченні клієнтів соціальної роботи як співдослідників (Семигіна 2020).

Фотоголос вважають важливим для соціальної роботи, оскільки має довгу історію в закордонній практиці імпаурменту, тобто розширення прав і можливостей (Budig et al., 2018), і спрямований на соціальні зміни та досягнення соціальної справедливості (Breny & McMorrow, 2021). Науковці також відзначають, що фотоголос може гуманізувати результати досліджень і надавати вагомішого значення досвіду, що робить його більш застосовним на практиці та привабливим для політиків (Russell and Diaz, 2013). Компонент групової роботи фотоголосу об'єднує членів спільноти та зосереджується на побудові стосунків, відтак перетворює його на чудовий інструмент дослідження для тих, хто вивчає соціокультурну практику у громадах.

Аналіз закордонних публікацій (Breny & McMorrow, 2021; Jarldon, 2019; LaDonna & Venance, 2015; Lewinson, Robinson-Dooley & Grant, 2012; Sutton-Brown, 2014) дає підстави для узагальнення ключових характеристик фотоголосу як партисипативного та рефлексивного методу досліджень у соціальній роботі (представлені в таблиці 1).

Таблиця 1: Ключові характеристики фотоголосу як методу досліджень у соціальній роботі

Призначення дослідження	Трансформаційні, емансипативні дослідження, розширення прав та можливостей громад
Парадигма дослідження	Критична, спрямована на соціальну дію (дослідження в дії, феміністичні дослідження тощо)
Стратегія	Якісницька
Роль дослідників	Фасилітація дискусій, організація дослідження, опрацювання результатів, лобіювання змін у політиці з використанням результатів дослідження
Роль учасників дослідження	Активні учасники пошуку рішень, співдослідники (співвирбники знання), лобіювання змін у політиці з використанням результатів дослідження
Методи збору інформації	Документальна фотографія, фокус-групи (в т.ч. онлайн)
Методи аналізу інформації	Рефлексивний тематичний та наративний аналіз

2. Етапи та процедури фотоголосу

Як свідчать проаналізовані публікації (Bowers, 2017; Coemans et al., 2018; Desyllas, 2014; Malka et al., 2018; Strack, Magill, & McDonagh, 2000; Wang &

Burris, 1997), використання фотоголосу передбачає дотримання низки послідовних етапів, частина з яких може повторюватися: підготовчий етап; ознайомча групова сесія; робота учасників дослідження зі збору фотографій; групове обговорення; підготовка звіту; обговорення результатів; організація виставки робіт; донесення інформації до тих, від кого залежить прийняття рішень. Процес використання фотоголосу схематично представлено на рис. 1 як алгоритм.

Лутулі та Вуд (Luthuli & Wood, 2020) стверджують, що збір та аналіз даних у рамках фотоголосу має залучати, а потім центрувати голоси учасників, щоб генерувати нові знання, які потім можна поширювати задля впливу на зацікавлених сторін і осіб, які приймають рішення.

Аналіз літератури (Dassah, Aldersey & Norman, 2017; Fisher-Borne & Brown, 2018; Jurkowski & Paul-Ward, 2007; Hannes & Parylo, 2014; Luthuli & Wood, 2020; Yoshihama, & Yunomae, 2018) дає змоги виокремити ще кілька процедурних моментів щодо процесу використання фотоголосу.

- У деяких дослідженнях було використано не одну, а кілька ознайомчих сесій, оскільки потрібно було більше часу або на організаційні питання, або на ознайомлення з тематикою дослідження.
- З поширенням мобільних телефонів замість фотографій стали використовувати короткі відео (кліпи), а замість виставки – змонтований з кліпів відеоролик, який транслюють, зокрема, у соціальних мережах.
- Під час використання фотоголосу постає ціла низка етичних викликів, особливо, якщо ідеться про роботу з людьми, котрі мають проблеми фізичного та ментального здоров'я. Потрібна вдумлива адаптація методології для потреб і можливостей конкретної цільової групи.
- Дослідникам необхідно піклуватися про безпеку та приватність учасників дослідження. Всі учасники повинні підписати письмову згоду на участь у дослідженні, отримати необхідні роз'яснення, а також поради щодо фотографування (у межах деяких досліджень його учасники навіть отримували фотокамери) та етичних аспектів, зокрема фотографування інших людей.
- Дослідникам потрібно вибудувати стосунки довіри з учасниками дослідження, стежити за груповою динамікою під час обговорень, що потребує специфічних навичок роботи з групою і може бути сутнісним обмеженням для дослідників, які не володіють техніками формування позитивної групової динаміки.

Важливо звернути увагу, що етап аналізу проводиться разом з учасниками під час фокус-групи, де спільно визначаються загальні теми в отриманих даних дослідження. Тематичний аналіз даних у фотоголосі має рефлексивний характер, його основними індикаторами вважають такі, як емпірична адекватність, онтологічна правдоподібність і пояснювальна сила (Wiltshire & Ronkainen, 2021; Braun & Clarke, 2019).

Рис. 1. Алгоритм застосування фотоголосу у дослідженнях із соціальної роботи

3. Приклади використання у соціальній роботі

Фотоголос використовують для вивчення потреб різноманітних уразливих груп населення, насамперед тих, які зазнають дискримінації та чий голос часто ігнорують (Dassah, Aldersey & Norman, 2017; Lewinson, Robinson-Dooley & Grant, 2012). Однак, цей метод може стати у пригоді й при вивченні різнопланових аспектів практики соціальної роботи (Bowers, 2017; Malka, 2022; Yoshihama, & Yunomae, 2018).

Найчастіше цей метод виступає складовою роботи в громаді, коли йдеться про оцінку потреб громади та пошук шляхів розв'язання певної соціальної проблеми в ній; він також доречний для вивчення життєвого досвіду (Jurkowski, 2008).

Метод фотоголосу був використаний для визначення впливу на поведінку в пошуку роботи людей, які живуть із ВІЛ. До цього партисипативного дослідження було залучено 11 осіб, які мали повну зайнятість після встановлення діагнозу, але на момент дослідження стали безробітними. Під час групового обговорення та презентацій фотографій учасники визначили 19 факторів, які вони згрупували у п'ять категорій: (1) переваги працевлаштування, (2) недоліки працевлаштування, (3) умови, що впливають на рішення щодо працевлаштування, (4) сприятливі чинники при працевлаштуванні, (5) перешкоди для працевлаштування. Учасники використали ці висновки для розробки планів дій для розв'язання певних проблем поведінки людей, які живуть із ВІЛ, під час пошуку роботи. Результати також засвідчили корисність фотоголосу для покращення результатів працевлаштування для цільової групи (Hergenrather et al., 2006).

В іншому дослідженні канадські науковці (Ferlatte et al., 2022) вивчали питання соціальної ізоляції та психічного здоров'я серед літніх людей під час пандемії COVID-19 у провінції Квебек. Двадцять шість літніх людей зробили фотографії, що зображають їхній досвід пандемії, якими потім поділилися у віртуальних дискусійних групах.

Американська професорка Бауерс (Bowers, 2017) використала фотоголос як метод залучення студентів із соціальної роботи до рефлексивного аналізу питань професійної ідентичності. Дискусії стосувались сфер діяльності соціальних працівників, як-от: розвиток громад, включення людей з обмеженими можливостями в суспільство, робота з молоддю, турбота про бездомних людей, міжнародний розвиток, екологічні теми тощо.

У проаналізованих публікаціях дизайн дослідження загалом відповідав задуму, запропонованому Ван і Берріс (Wang & Burris, 1997): більшість статей окреслювали своє дослідження як дослідження за участю (партисипативні дослідження). Деякі дослідження поєднували фотографію з іншими якісними даними (наприклад, стенограми інтерв'ю, польові нотатки тощо).

Проте деякі дослідження, хоча й використовували фотоголос, не включали соціальні дії та, по суті, не відповідали ключовому призначенню такого типу дослідницької роботи. Так, вивчення досвіду підлітків, які нещодавно мігрували з Латинської Америки до США, було покликане визначити, як імміграційний досвід вплинув на якість життя підлітків. Мета дослідження полягала в тому, щоб наочно поінформувати членів громади про труднощі молоді та їх побоювання щодо майбутнього. Дослідники організували виставку для молоді, щоб показати роботи учасників дослідження. Однак на виставку не завітали ті особи, які приймають рішення у громаді, директор та вчителі школи (Streng et al., 2004). Можна припустити, що невдача молодіжної виставки лише посилила відчуття дискримінації та що дослідники несвідомо об'єктивували латиноамериканську молодь, сприяли посиленню відчуття відсутності можливостей. Відтак фотоголос не сприяв гуманізації, як це очікується від такого типу досліджень (Russell & Diaz, 2013).

Обговорення результатів

Через незначну кількість відібраних публікацій ця стаття не претендує на представлення повної картини всіх аспектів застосування фотоголосу, втім, вона може прислужитися фаховій дискусії про специфіку досліджень у соціальній роботі, котрі в багатьох випадках інтегрують аналітичний та діяльнісний компоненти, спрямовані на трансформацію соціальної реальності.

Проведений аналіз підтверджує, що фотоголос надає змогу не тільки отримувати нове знання, а й впливати на трансформацію соціального середовища та розвивати сильні сторони учасників дослідження і громади в цілому. При цьому фотографії та відео надають засоби для розширення можливостей, не вимагаючи від людей вставати і говорити публічно. Відтак його ключові ідеї суголосні сутності соціальної роботи, як вона бачиться міжнародною фаховою спільнотою.

Фотоголос, як свідчать приклади, стимулює критичний діалог (Фрейре...) щодо питань, які хвилюють людей, є клієнтоцентрованим і колаборативним за всім своїм процесом. І тому він узгоджується із цінностями соціальної роботи. Водночас при його використанні дослідникам слід ретельно обмірковувати етичні застереження та безпеку учасників дослідження.

Фотоголос впливає на формування обізнаності про ті суспільні структури, які позначаються на життєвій ситуації, і водночас на усвідомлення того факту, що пригнічувальні структури в суспільстві неможливо змінити негайно. Принагідно слушним видається застереження британського науковця Персела (Purcell, 2007): усвідомлення може призвести до того, що учасники дослідження почуватимуть себе слабкішими, ніж раніше. Відтак, слід приділити цьому аспекту належну увагу.

Звісно ж, не всі проєкти, які спираються на методологію фотоголосу, мають успішні результати на рівні політики. Однак, їхньою ключовою метою все ж повинна бути соціальна справедливість як мета принцип соціальної роботи, зміна балансу влади на користь маргінальних та дискримінованих груп.

Проведений аналіз закордонних публікацій стверджує в думці, що фотоголос непростий у методологічному та організаційному планах. Цей метод подекуди кидає виклик самій природі соціальних досліджень, передбачає критичне осмислення гносеологічної та теоретичної позиції дослідників, їхню глибоку обізнаність у темі. Дослідники повинні виявляти толерантність і балансувати між потребою віддавати контроль за ходом дослідження іншим учасникам, які можуть мати досить невисокий рівень розвитку і низькі комунікативні здібності, та необхідністю отримати аналітичну інформацію. При цьому «голос» має бути справді автентичним, не інтерпретованим дослідниками (Evans-Agnew & Rosemberg, 2016), що само по собі може стати проблемою через різні когнітивні рівні учасників дослідження і тих, від кого залежить ухвалення рішень.

Використання методології фотоголосу вимагає значного часу та організаційних зусиль. Дослідники повинні мати команду і ретельно готувати проєкт з урахуванням специфіки вразливої групи, чий голос прагнуть почути. Вони повинні інвестувати в камери (при потребі) та етичну підготовку учасників.

Їм необхідно приділяти чимало часу, щоб налагодити добрі стосунки з учасниками, попрацювати над груповою динамікою, подумати про дії, які сприяють змінам, донести результати до ширшої аудиторії тощо.

Висновки

Фотоголос – метод дослідження, але водночас і інструмент для практиків, який має на меті спонукати дії із досягнення соціальної справедливості. Голос представників вразливих груп і громад подається так, як вважають за потрібне самі учасники дослідження, котрі стають спів виробниками знання.

Проведений аналіз літератури свідчить, що дослідники повинні як брати до уваги основні теоретичні передумови методології (критичну педагогіку, феміністичні дослідження, документальну фотографію), так і надати достатні докази досягнення основної мети (розширення можливостей) та проілюструвати, як створювався простір для автентичного голосу учасників дослідження.

Використання методології фотоголосу вимагає від дослідників уважності до процедур дослідження, рефлексивності, обізнаності у темі, щодо якої очікується соціальна зміна, компетентностей для наснажувальної групової роботи з представниками вразливих груп.

Література

Батаєва, К. В. (2017). *Соціальна візуалістика і медіа-візуальність*. Київ: Кондор-Видавництво.

Бондар, В., Одинак, Я. (2011). Візуальна соціологія: розширення епістемологічних меж соціологічної науки. *Наукові записки НАУКМА. Соціологічні науки*, 122: 3–9.

Карагодіна, О., Семігіна, Т. (2022). Перші дисертаційні дослідження із соціальної роботи в Україні: критична оцінка. *Social Work and Education*, 9 (1): 44-55.

Кошова, І. В. (2020). Фотографія як метод дослідження у психології та соціології. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*, 2: 8-18.

Марченко, А. М. (2011). Аналіз фотографічних зображень у соціології: можливості та обмеження. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*, 17: 255–258.

Мухина, В., Дугарова, Т. (2010). Метод научной фотографии в психологии личности и этнопсихологии. *Развитие личности*, 1: 152-179.

Семігіна Т.В. (2020). Клієнти соціальної роботи як співдослідники. Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень: матеріали міжнар. наукової конф. Т.2. (с. 33-35). Вінниця: МЦНД.

Семігіна, Т. (2021). Критична парадигма досліджень у сучасній соціальній роботі. *Scholarly disputes in philosophy, sociology, political science, and history amidst globalization and digitalization : conference proceedings* (pp. 96-99). Riga: Baltija Publishing,

Фрейре, П. (2003). *Педагогіка пригноблених*. Київ: Юніверс.

Штомпка, П. (2007). *Візуальна соціологія. Фотографія як метод дослідження*. Москва: Логос.

Bell, L. et al. (2020). Mothers' voices: Hearing and assessing the contributions of 'birth mothers' to the development of social work interventions and family support. *British Journal of Social Work*. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa138>.

Bowers, H. P. (2017). A case study of photovoice as a critical reflection strategy in a field seminar. *Practice Digest*, 7(2): 1–10.

Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4): 589–597.

Breny, J. M. & McMorrow, S. L. (2021). *Photovoice for Social Justice: Visual Representation in Action*. USA: Sage.

Budig, K. et al. (2018). Photovoice and empowerment: Evaluating the transformative potential of a participatory action research project. *BMC Public Health*, 18(1): 432.

Coemans, S., Raymakers, A-L., Vandenabeele, J., Hannes, K. (2019). Evaluating the extent to which social researchers apply feminist and empowerment frameworks in photovoice studies with female participants: A literature review. *Qualitative Social Work*, 18(1):37-59.

Dassah, E., Aldersey, H. M., & Norman, K. E. (2017). Photovoice and persons with physical disabilities: A scoping review of the literature. *Qualitative Health Research*, 27(9):1412–1422.

Desyllas, M. C. (2014). Using photovoice with sex workers: The power of art, agency and resistance. *Qualitative Social Work*, 13(4): 477–501.

Evans-Agnew, R. A., & Rosemberg, M. A. S. (2016). Questioning photovoice research: Whose voice? *Qualitative Health Research*, 26(8): 1019-1030.

Ferlatte, O. et al. (2022). Virtual Photovoice With Older Adults: Methodological Reflections during the COVID-19 Pandemic. *Int J Qual Methods*, doi: 10.1177/16094069221095656.

Fisher-Borne, M., & Brown, A. (2018). A Case Study Using Photovoice to Explore Racial and Social Identity Among Young Black Men: Implications for Social Work Research and Practice. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 27(2): 157-175.

Hannes, K. & Parylo, O. (2014). Let's play it safe: Ethical considerations from participants in a photovoice research project. *International Journal of Qualitative Methods*, 13: 255–274.

Hergenrather, K.C., Rhodes, S.D. & Clark, G. (2006). Windows to work: Exploring employment-seeking behaviors of persons with HIV/AIDS through photovoice. *AIDS Education and Prevention*, 18(3): 243–258.

Hergenrather, K.C., Rhodes, S.D. & Cowan C.A. et al. (2009). Photovoice as community-based participatory research: A qualitative review. *American Journal of Health Behavior*, 33(6): 686–698.

Jarldon, M. (2019). *Photovoice Handbook for Social Workers Method, Practicalities and Possibilities for Social Change*. 1st ed. Cham: Springer International Publishing.

Jay, M. (2002). That visual turn. *Journal of Visual Culture*;1(1): 87-92.

Jurkowski, J.M. & Paul-Ward, A. (2007). Photovoice with vulnerable populations: Addressing disparities in health promotion among people with intellectual disabilities. *Health Promotion Practice*, 8(4): 358–365.

Jurkowski, J.M. (2008). Photovoice as Participatory Action Research Tool for Engaging People With Intellectual Disabilities in Research and Program Development. *Intellect Dev Disabil*, 46 (1): 1–11.

Kuratani, D. & Lai, E. (2011). *TEAM Lab - Photovoice Literature Review*. Available at: <https://cpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.usc.edu/dist/0/198/files/2018/08/Photovoice-Literature-Review-FINAL-22lftmn.pdf>.

LaDonna, K. A., & Venance, S. L. (2015). Picturing the Experience of Living With Myotonic Dystrophy (DM1): A Qualitative Exploration Using Photovoice. *The Journal of neuroscience nursing*, 47(5): 285–295.

Lewinson, T., Robinson-Dooley, V., & Grant, K. W. (2012). Exploring “home” through residents’ lenses: Assisted living facility residents identify homelike characteristics using photovoice. *Journal of Gerontological Social Work*, 55(8): 745–756.

Luthuli, A. & Wood, L. (2020). Nothing about us without us! A PALAR approach to improving inclusion in a Zimbabwean College of Education. *International Journal of Inclusive Education*, doi: [10.1080/13603116.2020.1766124](https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1766124).

Malka, M. (2022). Photo-voices from the classroom: photovoice as a creative learning methodology in social work education. *Social Work Education*, 41(1): 4-20.

Malka, M., Huss, E., Bendarker, L., & Musai, O. (2018). Using photovoice with children of addicted parents to integrate phenomenological and social reality. *The Arts in Psychotherapy*, 60: 82–90.

Peabody, C.G. (2013). Using photovoice as a tool to engage social work students in social justice. *Journal of Teaching in Social Work*, 33(3): 251–265.

Purcell, R. (2007). Images for change: Community development, community arts and photography. *Community Development Journal*, 44(1): 111–122.

Rose, G. (2004). *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: Sage.

Russell, A.C. & Diaz, N.D. (2013). Photography in social work research: Using visual image to humanize findings. *Qualitative Social Work*, 12(4):433-453.

Strack, R.W., Magill, C., & McDonagh, K. (2000). Engaging youth through Photovoice. *Health Promotion Practice*, 5(1):49-58.

Streng, J.M., Rhodes, S.D., Ayala, G.X., et al. (2004). Realidad Latina: Latino adolescents, their school, and a university use Photovoice to examine and address the influence of immigration. *Journal of interprofessional care*, 18(4): 403-15.

Sutton-Brown, C. A. (2014). Photovoice: A Methodological Guide. *Photography and Culture*, 7(2): 169-185.

Wang, C.C. & Burris, M.A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24(3): 369–387.

Weiler, K. (1988). *Women Teaching for Change: Gender, Class, and Power*. New York: Bergin & Garvey.

Weiser, J. (2002). Phototherapy techniques: exploring the secrets of personal snapshots and family albums. *Child and Family*, Spring/Summer, 16-25.

Wiltshire, G. & Ronkainen, N. (2021). A realist approach to thematic analysis: making sense of qualitative data through experiential, inferential and dispositional themes. *Journal of Critical Realism*, 20 (2): 159-180.

Yancey, K. B., ed. (1994). *Voices on voice: Perspectives, definitions, inquiry*. Urbana, IL: National Council of Teachers of English.

Yoshihama, M., & Yunomae, T. (2018). Participatory investigation of the great east Japan disaster: PhotoVoice from women affected by the calamity. *Social Work*, 63(3):234–243.

PHOTOVOICE METHODOLOGY IN SOCIAL WORK RESEARCH

Tetyana Semigina, Dr.in Political Sciences, Professor, National Qualifications Agency, Kyiv, Ukraine; semigina.tv@gmail.com

Abstract. In recent decades, there has been a growing interest in the use of such a visual research method as photovoice. This article aims to characterize photovoice as a research methodology in social work.

The study analyzed 30 full-text English-language publications, most of which were written by US researchers. The analysis of publications was based on the following criteria: (1) the general purpose of the photo voice as a methodology of research in social work and its philosophy; (2) stages and procedures for the use of photovoice, the role of researchers and other research participants; (3) examples of the use of photo voice in foreign social work; (4) the advantages and limitations of photovoice identified by researchers who have used this methodology in their research.

Photovoice is a participatory and reflective method of research in social work. Its main tasks include: to encourage research participants to express their own opinions; to form critical consciousness through group discussion; achieve policy change. Photovoice is based on: feminist theory; critical pedagogy; participatory approach to documentary photography. It uses transformational or emancipatory frameworks of analysis that focus on social change.

The use of photovoice involves compliance with a number of successive stages, some of which may be repeated: the preparatory stage; introductory group session; work of research participants on photo collection; group discussion; preparation of the report; discussion of results; organization of an exhibition of works; conveying information to those on whom decision-making depends.

Photovoice is used to study the needs of various vulnerable groups, especially those who are discriminated and whose voice is often ignored. This reflective method can also be useful in studying various aspects of social work practice.

Keywords: photovoice; critical paradigm; documentary photography; social work; social change; empowerment.

References

- Bataeva, K. V. (2017). *Social visualization and media visibility*. Kyiv: Condor Publishing House. (in Ukrainian).
- Bondar, V., Odinak, Ya. (2011). Visual sociology: expanding the epistemological boundaries of sociological science. *Scientific notes of NAUKMA. Sociological sciences*, 122: 3–9. (in Ukrainian).

Karagodina, O., Semigina, T. (2022). The first dissertation studies on social work in Ukraine: a critical assessment. *Social Work and Education*, 9 (1): 44-55. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.3> (in Ukrainian).

Koshova, I. V. (2020). Photography as a research method in psychology and sociology. Scientific notes of NSU named after M. Gogol, 2: 8-18. (in Ukrainian). DOI: 10.31654/2663-4902-2020-PP-2-8-18.

Marchenko, A. M. (2011). Analysis of photographic images in sociology: opportunities and limitations. *Methodology, theory and practice of sociological analysis of modern society*, 17: 255–258. (in Ukrainian).

Mukhina, V., Dugarova, T. (2010). The method of scientific photography in personality psychology and ethnopsychology. *Personality development*, 1: 152-179. (in Ukrainian).

Semigina T.V. (2020). Social work clients as co-researchers. *Interdisciplinary disputes: dynamics and development of modern scientific research: materials of the international scientific conference T.2*. (c. 33-35). Vinnytsia: MCND. (in Ukrainian).

Semigina, T. (2021). Critical research paradigm in modern social work. *Scholarly disputes in philosophy, sociology, political science, and history amidst globalization and digitalization : conference proceedings* (pp. 96-99). Riga: Baltija Publishing, (in Ukrainian).

Freire, P. (2003). *Pedagogy of the oppressed*. Kyiv: Universe. (in Ukrainian).

Stompka, P. (2007). *Visual sociology. Photography as a research method*. Moscow: Logos. (in Russian).

Bell, L. et al. (2020). Mothers' voices: Hearing and assessing the contributions of 'birth mothers' to the development of social work interventions and family support. *British Journal of Social Work*. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa138>.

Bowers, H. P. (2017). A case study of photovoice as a critical reflection strategy in a field seminar. *Practice Digest*, 7(2): 1–10.

Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4): 589–597.

Breny, J. M. & McMorrow, S. L. (2021). *Photovoice for Social Justice: Visual Representation in Action*. USA: Sage.

Budig, K. et al.(2018). Photovoice and empowerment: Evaluating the transformative potential of a participatory action research project. *BMC Public Health*, 18(1): 432.

Coemans, S., Raymakers, A-L., Vandenabeele, J., Hannes, K. (2019). Evaluating the extent to which social researchers apply feminist and empowerment frameworks in photovoice studies with female participants: A literature review. *Qualitative Social Work*, 18(1):37-59.

Dassah, E., Aldersey, H. M., & Norman, K. E. (2017). Photovoice and persons with physical disabilities: A scoping review of the literature. *Qualitative Health Research*, 27(9):1412–1422.

Desyllas, M. C. (2014). Using photovoice with sex workers: The power of art, agency and resistance. *Qualitative Social Work*, 13(4): 477–501.

Evans-Agnew, R. A., & Rosemberg, M. A. S. (2016). Questioning photovoice research: Whose voice? *Qualitative Health Research*, 26(8): 1019-1030.

Ferlatte, O. et al. (2022). Virtual Photovoice With Older Adults: Methodological Reflections during the COVID-19 Pandemic. *Int J Qual Methods*, DOI: 10.1177/16094069221095656.

Fisher-Borne, M., & Brown, A. (2018). A Case Study Using Photovoice to Explore Racial and Social Identity Among Young Black Men: Implications for Social Work Research and Practice. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 27(2): 157-175.

Hannes, K. & Parylo, O. (2014). Let's play it safe: Ethical considerations from participants in a photovoice research project. *International Journal of Qualitative Methods*, 13: 255–274.

Hergenrather, K.C., Rhodes, S.D. & Clark, G. (2006). Windows to work: Exploring employment-seeking behaviors of persons with HIV/AIDS through photovoice. *AIDS Education and Prevention*, 18(3): 243–258

Hergenrather, K.C., Rhodes, S.D. & Cowan C.A. et al. (2009). Photovoice as community-based participatory research: A qualitative review. *American Journal of Health Behavior*, 33(6): 686–698.

Jarldon, M. (2019). *Photovoice Handbook for Social Workers Method, Practicalities and Possibilities for Social Change*. 1st ed. Cham: Springer International Publishing.

Jay, M. (2002). That visual turn. *Journal of Visual Culture*;1(1): 87-92.

Jurkowski, J.M. & Paul-Ward, A. (2007). Photovoice with vulnerable populations: Addressing disparities in health promotion among people with intellectual disabilities. *Health Promotion Practice*, 8(4): 358–365.

Jurkowski, J.M. (2008). Photovoice as Participatory Action Research Tool for Engaging People With Intellectual Disabilities in Research and Program Development. *Intellect Dev Disabil*, 46 (1): 1–11.

Kuratani, D. & Lai, E. (2011). *TEAM Lab - Photovoice Literature Review*. Available at: <https://cpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.usc.edu/dist/0/198/files/2018/08/Photovoice-Literature-Review-FINAL-221tfmn.pdf>

LaDonna, K. A., & Venance, S. L. (2015). Picturing the Experience of Living With Myotonic Dystrophy (DM1): A Qualitative Exploration Using Photovoice. *The Journal of neuroscience nursing*, 47(5): 285–295.

Lewinson, T., Robinson-Dooley, V., & Grant, K. W. (2012). Exploring “home” through residents’ lenses: Assisted living facility residents identify homelike characteristics using photovoice. *Journal of Gerontological Social Work*, 55(8): 745–756.

Luthuli, A. & Wood, L. (2020). Nothing about us without us! A PALAR approach to improving inclusion in a Zimbabwean College of Education. *International Journal of Inclusive Education*, doi: [10.1080/13603116.2020.1766124](https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1766124)

Malka, M. (2022). Photo-voices from the classroom: photovoice as a creative learning methodology in social work education. *Social Work Education*, 41(1): 4-20.

Malka, M., Huss, E., Bendarker, L., & Musai, O. (2018). Using photovoice with children of addicted parents to integrate phenomenological and social reality. *The Arts in Psychotherapy*, 60: 82–90.

Peabody, C.G. (2013). Using photovoice as a tool to engage social work students in social justice. *Journal of Teaching in Social Work* ,33(3): 251–265.

Purcell, R. (2007). Images for change: Community development, community arts and photography. *Community Development Journal*, 44(1): 111–122.

Rose, G. (2004). *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: Sage.

Russell, A.C. & Diaz, N.D. (2013). Photography in social work research: Using visual image to humanize findings. *Qualitative Social Work*.;12(4):433-453.

Strack, R.W., Magill, C., & McDonagh, K. (2000). Engaging youth through Photovoice. *Health Promotion Practice*, 5(1):49-58.

Streng, J.M., Rhodes, S.D., Ayala, G.X., et al. (2004). Realidad Latina: Latino adolescents, their school, and a university use Photovoice to examine and address the influence of immigration. *Journal of interprofessional care*, 18(4): 403-15.

Sutton-Brown, C. A. (2014). Photovoice: A Methodological Guide. *Photography and Culture*, 7(2): 169-185.

Wang, C.C. & Burris, M.A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24(3): 369–387.

Weiler, K. (1988). *Women Teaching for Change: Gender, Class, and Power*. New York: Bergin & Garvey.

Weiser, J. (2002). Phototherapy techniques: exploring the secrets of personal snapshots and family albums. *Child and Family*, Spring/Summer, 16-25.

Wiltshire, G. & Ronkainen, N. (2021). A realist approach to thematic analysis: making sense of qualitative data through experiential, inferential and dispositional themes. *Journal of Critical Realism*, 20 (2): 159-180.

Yancey, K. B., ed. (1994). *Voices on voice: Perspectives, definitions, inquiry*. Urbana, IL: National Council of Teachers of English.

Yoshihama, M., & Yunomae, T. (2018). Participatory investigation of the great east Japan disaster: PhotoVoice from women affected by the calamity. *Social Work*, 63(3):234–243.

Article history:

Received: April 30, 2022

1st Revision: May 11, 2022

Accepted: June 30, 2022